

TRYSIL KOMMUNE
-stavgaket foran

Felles årsplan for Trysilbarnehagen

(del 2 av Byggeboka for ansatte)

Vedtatt i felles møte for barnehagenes samarbeidsutvalg 2.10.2019:

Felles årsplan for barnehagene godkjennes for barnehageåret 2019/2020 og 2020/2021, men revideres tidligere hvis det er behov for det.

Del 2. Felles årsplan for Trysilbarnehagen

Innledning	
2.1.1. – Satsingsområde: Relasjoner i barnehage	3
2.1.2. – Satsingsområde – Språk og kommunikasjon i barnehagen	3
2.1.3. – Satsingsområde – Utvikle kvaliteten i barnehagens rutinesituasjoner	5
2.2. Barnehagens arbeid med omsorg, lek, danning, læring og rammeplanens fagområder	7
2.2.1 – Omsorg	7
2.2.2. – Lek	8
2.2.3. - Danning	10
2.2.4. – Læring	11
2.2.5. - Fagområdene	12
- Kommunikasjon, språk og tekst	12
- Kropp, bevegelse, mat og helse	13
- Kunst, kultur og kreativitet	14
- Natur, miljø og teknologi	15
- Antall, rom og form	16
- Etikk, religion og filosofi	17
- Nærmiljø og samfunn	18
2.3. – Barnehagens digitale praksis	19
2.4. – Barns medvirkning	19
2.5. – Samarbeid mellom hjem og barnehage	19
2.6. – De gode overgangene	20
2.7. –Dokumentasjon- og vurderingsmetoder	20
2.7.1 - Slik har jeg det – kartleggings skjema for Onga i Trysil	20

Ut fra Rammeplanen skal barnehagen utarbeide en årsplan som skal være et arbeidsredskap for barnehagens personale og som skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold, samt barnehageeiers lokale tilpasninger i pedagogisk praksis.

Med bakgrunn i bl.a. Rammeplan for barnehagen er oppvekstmodellen Onga i Trysil utviklet. Videre utvikles Byggeboka som er Trysilbarnehagens lokale «verktøybok» for å nå målene. I dette er det naturlig og hensiktsmessig at det er felles årsplan for de kommunale barnehagene.

Denne årsplanen (som også er barnehageansattes del av Byggeboka) viser felles innhold og mål for Trysilbarnehagen. I tillegg til årsplanen skal den enkelte barnehage utarbeide planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Disse inneholder mer detaljerte mål, innhold og tiltak. Planene er et arbeidsredskap for personalet, samtidig som det er informasjon ut til foreldrene. Barna har rett til å påvirke sin hverdag; dette kan føre til endringer i planene.

Kartleggingsresultater fra Kultur for læring og 4-årsundersøkelser i Trysil viser at det er behov for at barnehagene satser på tiltak innenfor relasjoner og språkutvikling. Barnehageåret 2019/2020 blir dette knyttet spesielt til å utvikle kvaliteten i barnehagens hverdags situasjoner.

2.1.1 – Satsingsområde: Relasjoner i barnehagen

Relasjoner er livsviktig for oss (Drugli 2017). Barn er i barnehagen mange timer hver dag og god relasjonskvalitet er svært viktig. Barn danner seg et bilde av sin egen verdi og betydning ut fra responsene og anerkjennelsen de får fra nære voksne. Måten voksne snakker til barna og forholder seg til dem på, påvirker om barna får tro på at de er verdt noe. God relasjoner fremmer barns selvbilde, trivsel og læring. Derfor er det svært viktig at de voksne i barnehagen knytter gode relasjoner til barna, for relasjonene i barnehagen vil ha stor betydning også for relasjonskvaliteten i skolen. Studier viser at særlig **voksen-barn relasjonen og de voksnes sensitivitet til barns behov utpeker seg som en av de viktigste faktorene i barnehagen for å sikre trivsel og god utvikling hos barna** (Engvik et al. 2014). For at samspillet mellom barn og voksen skal være utviklingsfremmende er det også helt avgjørende at det legges vekt på å skape et positivt klima på avdelingen og i gruppen, at samspillet mellom barn og voksen er tilpasset den

barnegruppen og det enkelte individet, og at de voksne prøver å forstå verden fra barnets ståsted (Drugli 2017).

Når vi fletter sammen krav fra Rammeplanen og Onga i Trysil har vi følgende målsettinger:

Fellesskap:

Du som voksen skal:

- anerkjenne barns synspunkter, samtidig som de skal bli en del av et fellesskap
- sørge for at alle barn får delta ut fra egne forutsetninger og behov
- gi rom for barnas ulike forutsetninger slik at de kan oppleve mestring i eget liv
- Sikre et fellesskap slik at alle barn har en venn og positive relasjoner til voksne

Respekt:

Du som voksen skal:

- bidra til at barna tar vare på seg selv, hverandre og naturen, f.eks. å rydde opp når du er med barna i naturen, tar vare på egne og andres eiendeler
- skal vise respekt for andres kultur/kulturelle uttrykk/ønsker
- ta barna på alvor og vise dem respekt

Raushet:

Du som voksen skal:

- vise raushet og være oppmerksom på barnas behov og møte barna der de er
- være åpen og fordomsfri
- se at alle barn har noe godt i seg og se barnet med det gode blikk

Trygghet:

Du som voksen skal:

- være trygg for barna
- være en barna kan stole på
- være deg bevisst at fellesskap, respekt og raushet skaper trygghet
- sørge for at barna er trygge nok til å utfordre seg selv, til å vise sårbarhet, sorg og glede
- sette tydelige rammer
- lage god stemning gjennom smil, latter, positive kommentarer og gi blikk-kontakt
- delta aktivt sammen med barna, være konsentrert og tett på for å fange opp det som skjer og sies
- sette deg inn i barnas opplevelse av situasjonen, være interessert og kunne vise empati
- sørge for at foreldrene er trygge. Dette innebærer å respektere foreldrenes kulturelle uttrykk, ønsker og behov (så sant det ikke er i strid med barnehagens samfunnsmandat)

BARNEHAGEN SKAL FREMME VENNSKAP OG FELLESSKAP

Personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillmønstre (jfr. rammeplanen).

FOREBYGGE

Det viktigste vi gjør er å forebygge.

Vi har lagt respekt, trygghet, fellesskap og raushet som grunnleggende verdier for *Onga i Trysil*. Vi sier at danning er å lære seg å handle på en klok måte i møte med andre.

Danning er en livslang prosess og skjer i dagliglivets praksis – hjemme, i barnehagen, på skolen og på fritidsarenaen. De unge må få delta i refleksjon rundt hvordan vi oppfører oss. Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Å fremme vennskap og fellesskap er en del av barnehagens formål og innhold, og i barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne.

Du som voksen skal:

- aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap
- støtte barnas selvfølelse, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov
- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillmønstre.

Gjennom god voksenoppfølging på alle arenaer, samtaler med barna, bekymringsmeldinger fra foreldre, endringer i adferd hos barna eller i barnegruppa, skal en oppdage barn som ikke har det bra. *Slik har jeg det*-undersøkelsen er også et viktig redskap i Trysil.

Barnehageansatte skal være delaktige, observerende og handlingsdyktige og gripe inn om de mistenker krenkelser.

2.1.2 – Satsingsområde: Språk og kommunikasjon i barnehagen

Barn lærer språk ved å lytte og bruke språket i samspill med andre mennesker. Å dele erfaringer, opplevelser, tanker og følelser fremmer språkutviklingen (Gjems 2011). Det er en nær sammenheng mellom begrepsforståelse som fireåring og senere skolefaglige prestasjoner i skolen. Barn som mestrer et lavt antall begreper i barnehagen ser derfor ikke ut til å innhente dette i skolen, og de får derfor også

problemer i de fleste skolefag. (Melby-Lervåg & Lervåg 2014). Dette viser at god og tidlig språkstimulering er viktig i det daglige samspillet i barnehagen.

Resultater fra kartleggingsundersøkelser i Kultur for læring i barnehagene i Trysil høsten 2017 viser lav score på barns språkutvikling. Resultater fra 4-årsundersøkelser har samme tendenser. Det betyr at det må jobbes bevisst og systematisk med språkstimulerende tiltak i barnehagene.

Trysilbarnehagen gjennomførte i barnehageåret 2018/2019 kompetanseutviklingspakken Språkløyper med emnet «Språk og leseaktiviteter» og dette skal holdes ved like og bruke bevisst framover.

En amerikansk studie viser at barn av høyt utdannede foreldre hører 30 mill. flere ord etter 3 år enn barn av lavt utdannede. Siden muntlig språk og vokabular er tett knyttet til leseforståelse, står de dårligst stilte barna overfor store utfordringer når de går inn i skolen og begynner å lære å lese.

30 mill. ord på tre år betyr over 1700 pr våken time.

De 1 000 ordene

30 millioner ord på tre år ...
10 millioner pr år
27 000 ord pr dag
1 700 pr våken time!

Hvis vi setter en minimumsstandard:
1 000 ord i timen

Hva gjør vi da?

<https://gownandflown.com/hear-30-million-words/>

Du som voksen skal:

- Sørge for at alle barn deltar i minimum to planlagte/forberedte språk-økter pr. uke i små grupper (3-6 barn pr gruppe)
- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter
- Bruke alle hverdagens situasjoner og aktiviteter for å gi barna gode muligheter til å være språklig aktive.
- Bruke språket som en naturlig del av det daglige samværet med barna

Støttmateriell:

- Språkløyper <https://sprakloyper.uis.no/category.php?categoryID=17614>
- Språk i barnehagen – Mye mer enn bare prat <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottmateriell-til-rammeplanen/sprak-i-barnehagen--mye-mer-enn-bare-prat>
- Språkkista
- Snakkepakken

2.1.3 – Satsingsområde: Utvikle kvaliteten i barnehagens rutinesituasjoner

Barnehagens rutinesituasjoner, f.eks. måltider, på- og avkledning, bleieskift, bringing og henting, er situasjoner der personalet skal gjennomføre en bestemt praktisk oppgave, men der det i tillegg er rom for kontakt og samspill mellom barn og voksne, samt barna i mellom. I rutinesituasjonene kan barn oppleve å få støtte på følelsene sine, relasjonene til andre barn, læring og språkutvikling dersom personalet vektlegger samspill i tillegg til det rent praktiske. Barn tilbringer mye tid i rutinesituasjonene. Forskning viser at samspillskvaliteten i rutinesituasjonene ikke nødvendigvis er så god som man skulle ønske, og at det lett blir slik at det praktiske tar det meste av personalets oppmerksomhet. Studier viser også at det er fullt mulig å bidra til utviklingsfremmende samspill mens man spiser, skifter bleier, tar av og på klær i garderoben osv.

I barnehageåret 2019/2020 jobber vi i Trysil særlig med å utvikle kvaliteten på hverdagssituasjonene, spesielt for å forbedre samspillskvaliteten, kommunikasjon, relasjoner og språk samtidig som den praktiske oppgaven i hverdagssituasjonen løses. I Trysilbarnehagen er dette en del av utviklingsarbeidet Kultur for læring og vil foregå gjennom observasjoner, refleksjoner, faglitteratur, og å gjøre nødvendige tiltak for forbedring av praksis i den enkelte barnehage.

2.2 - Barnehagens arbeid med omsorg, lek, danning, læring og rammeplanens fagområder

Rammeplanen stiller krav om at årsplanen skal inneholde en progresjonsplan. Progresjon innebærer at alle barn skal utvikle seg, lære og oppleve framgang.

Alle barn skal oppleve progresjon i barnehagens innhold, og virksomheten skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke- aktivitets- og læringsmuligheter.

På de neste sidene følger en progresjonsplan for omsorg, danning, lek og læring, og deretter fagområdene. Planen tar ikke utgangspunkt i alder, men i tre trappetrinn som bygger på hverandre. Innenfor hvert av trinnene vil det befinne seg barn i ulik alder avhengig av det enkelte barns utvikling og nivå. Det er de voksnes oppgave å finne barnets ståsted og gi det passe utfordringer og en god progresjon slik at det holder seg i flytsonen, og opplever mestring.

2.2.1 - OMSORG

Rammeplan sier:

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og er grunnlaget for utvikling av empati og nestekjærlighet. Barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for.

Trysilbarnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner, mellom barna og personalet – og mellom barna.

Trinn 1

- Oppleve trygghet i barnehagen.
- Vise ulike følelser.
- Ta imot trøst.
- Utvikle tillit til seg selv og andre.

Trinn 2

- Være oppmerksom på egne og andre sine følelser.
- Vise empati.
- hjelpe hverandre.
- Utøve hjelpsomhet.

Trinn 3

- Trøste andre.
- Hente hjelp når noen trenger det.
- Sette seg inn i andre sine følelser og situasjoner.
- Inkludere andre.
- Vise nestekjærlighet.
- Glede andre og seg selv.

Du som voksen skal:

- ✓ være en nær og tilstedeværende omsorgsperson som har relasjonskunnskaper.
- ✓ ta ansvar for at alle barn blir sett og møtt fra barnets egne forutsetninger og behov og gjort en del av fellesskapet.
- ✓ være trygge, sensitive voksne
- ✓ være fysisk og psykisk tilstede. Ha barnet både på fanget, og i følelsene.
- ✓ gi rom for ulike følelser - ikke bruke avledning som metode.
- ✓ gi rom for ro og hvile.
- ✓ legge til rette for trygghet og trivsel i barnehagen.
- ✓ møte barnet med åpenhet, kjærlighet, varme og raushet.

2.2.2 - LEK

Rammeplan sier:

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek- alene og med andre.

Leken er en frivillig aktivitet som barnet selv velger å delta i. Den er en tilstand det er fint å være i, samtidig som det er barnet som har kontroll over sin medvirkning i leken, og tar ansvar for den. De viktigste

lærings situasjonene i en barnehage oppstår i daglig samspill, lek og vennskap barn i mellom, og i samspillet mellom barn og voksne.

Du som voksen skal:

- delta i lek, veilede og hjelpe barna inn i lek. Dette er sentralt i læringsarbeidet vårt.
- ha lekekunnskap og deltar i lek på barns premisser, initiere lekesituasjoner og bruke leken som arena for læring. I praksis betyr dette at vi finner «lommer» i leken der vi kan bidra til å forsterke barns læringsutbytte

Trinn 1

- Begynnende turtakingslek.
- Vise nysgjerrighet og interesse for det som skjer rundt seg.
- Toddlerlek.
- Parallelllek.
- Ha en venn.

Trinn 2

- Kunne delta i ulike typer lek.
- Dele og holde på leker (selvhevdelse).
- Begynnende interesse for å leke med andre.
- Kunne leke alene og med andre.
- Være i lek over noe tid.

Trinn 3

- Leve seg inn i rollelek, glemme tid og sted.
- Være mer selvstendig i lek. Bringe nye elementer inn i leken.
- Humor i leken, glede av å være med andre.
- Oppsøke barn på en positiv måte.
- Mestre turtaking.
- Kunne regissere og bli ledet i lek.

Du som voksen skal

- ✓ være en trygg og tilgjengelig voksen.
- ✓ tilrettelegge for lek.
- ✓ utvide og berike leken.
- ✓ veilede i leken.
- ✓ bygge videre på barnas interesser og nysgjerrighet.
- ✓ ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken.
- ✓ gi barna felles opplevelser, som gir grunnlag for videre lek.

2.2.3- DANNING

Rammeplan sier:

Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverden og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet.

Danning er en livslang prosess og skjer i samspill med omgivelser, det vil si at rammene i hverdagen er med og former hvem du blir som menneske.

I Trysilbarnehagen skal voksne støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen, møte andre med respekt, trygghet og raushet for et åpent fellesskap. I tillegg være nær barnet, se og høre det, være bevisst og aktivt bruke sin barnefaglige kompetanse, være bevisst sin rolle som god rollemodell og utøve denne ved bl.a. å vise vei og si HEI!

Trinn 1

- Sitte ved bordet ved måltidet og være en del av fellesskapet.
- Bli kjent med avdelingens rutiner og normer, og etterhvert innrette seg etter disse.
- Vi sier HEI til hverandre.

Trinn 2

- Synliggjøre mangfold.
- Vise interesse for, og være deltagende i fellesskapet.
- Forstå hverdagsrutiner.
- Utvikle kunnskap, verdier og holdninger hvor alle anerkjennes som selvstendige mennesker.
- Få en følelse av at JEG er viktig og at andre tar meg på alvor.
- Hjelp til med praktiske gjøremål.

Trinn 3

- Vise respekt for ulikheter blant mennesker.
- Sette barna i stand til å tenke selv, søke kunnskap, reflektere og stille spørsmål.
- Innrette seg etter rutiner og regler i barnehagen.
- Være ansvarsbevisst.
- Oppleve tilhørighet til samfunnet, natur og kultur.
- Lære å stille spørsmål til seg selv og til andre. Bli utfordret på sine tanker, samt å filosofere.

Du som voksen skal

- ✓ være en tydelig og trygg voksen.
- ✓ ha evnen til å være tålmodig, og gi barna mange gjentakelser.
- ✓ anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger.
- ✓ vise respekt for den kommunikasjonen som barna har, og vise interesse for det de sier.
- ✓ være en god samtalepartner, samhandlingspartner, og veileder.

- ✓ reflektere sammen med barna.
- ✓ invitere barn inn i utforskende samtaler.
- ✓ synliggjøre og fremheve mangfold og ulikheter som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring.

2.2.4 - LÆRING

Rammeplan sier:

I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til leke, utforske, lære og mestre. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.

I Trysilbarnehagen vektlegger vi leken som grunnlag for barns utvikling og læring, både her og nå og i framtida. Vi har personale som kan mye om lek, skaper rom for lek og som tar på leken på alvor.

Trinn 1

- Trygghet.
- Forutsigbarhet.
- Mestringsopplevelser i rutinesituasjoner som for eksempel påkledning og måltid.

Trinn 2

- Barna viser nysgjerrighet.
- Ta imot beskjeder.
- Være kreativ i ulike situasjoner.
- Begynnende selvstendighet i rutinesituasjoner.

Trinn 3

- Deltaker i fellesskapet.
- Respekt for seg selv og andre.
- Samarbeide med andre.
- Ta imot flerleddede beskjeder.
- Selvstendig i rutinesituasjoner.

Du som voksen skal

- ✓ introdusere nye tema, situasjoner, fenomener og materialer.
- ✓ anerkjenne og stimulere barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær – slik at barna kan undersøke, oppdage og forstå sammenhenger
- ✓ legge til rette for at alle barn får utvidet sine perspektiver og innsikt
- ✓ være sensitive og tilstedeværende.
- ✓ bade barnet i språk- bidra til et rikt språkmiljø.
- ✓ veilede og inspirere.
- ✓ sørge for at alle barn kan få rike og varierte opplevelser, erfaringer og utfordringer.

2.2.5- FAGOMRÅDENE

Fagområde - Kommunikasjon, språk og tekst

Rammeplanen sier:

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få mulighet til å erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforskning av både muntlige språk og skriftspråk.

Trinn 1

- Barna blir kjent med enkle rim, regler og sanger.
- Barna møter og blir kjent med første bokstaven i eget navn og ordbildet av navnet sitt.
- Barna blir kjent med pekebøker og bildebøker
- Barna blir fortalt enkle historier, ofte med støtte av konkreter.
- Barna får oppleve gode samspillsituasjoner ved for eksempel stell og på/avkledning.
- Barna møter bilder som utgangspunkt for undring og samtaler.
- Barna møter voksne som setter ord på følelser, uttrykk og opplevelser.

Trinn 2

- Barna blir bedre kjent med rim, regler og sanger.
- Barna oppfordres til å leke og tulle med språket.
- Barna blir lest for i bildebøker med lengre tekst, og blir fortalt eventyr, noen ganger med støtte av konkreter eller dramatisering.
- Barna bruker spill og annet materiell, som stimulerer til lek med bokstaver og gir kjennskap til forskjellige begreper.
- Barna oppmuntres til å skrive navnet sitt selv og til å «lekeskrive».

Trinn 3

- Barna får, med støtte av de voksne, undre seg i forhold til lesing og lek med bokstaver.
- Barna blir lest for i tekstbøker og fortsettelsesbøker.
- Barna blir kjent med ulike vitser og gåter.
- Barna møter rim og regler på andre språk.
- Barna øver på å skrive navnet sitt.

Fagområde - Kropp, bevegelse, mat og helse

Rammeplanen sier:

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

Gjennom arbeidet med fagområdet skal barna få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.

Trinn 1

- Barna får tilrettelagt for varierte motoriske utfordringer og erfaringer inne og ute.
- Barna skal få sunne måltider i en hyggelig atmosfære.
- Barna etablerer gode rutiner på håndhygiene.
- Barna blir gjort oppmerksomme på ulike kroppsdelene.
- Barna bruker naturen som en arena for bevegelser i variert terreng.

Trinn 2

- Barna skal bruke naturen aktivt og videreutvikle sin kroppsbeherskelse, fin- og grovmotorikk.
- Barna oppmuntres til å smøre maten selv og til å smake på forskjellig mat.
- Barna skal få øve på selvstendighet ved måltidet, påkledning, dobesøk og håndvask.
- Barna skal få kunnskap om hvor maten kommer fra.
- Barna blir gjort bevisste på kroppens funksjoner.

Trinn 3

- Barna skal få gode erfaringer ved aktiv bruk av naturen og nærmiljøet.
- Barna skal få allsidige kroppslige utfordringer i naturen.
- Barna blir gjort bevisste på kroppens behov og et variert kosthold.
- Barna får kunnskap om og et forhold til personlig hygiene.
- Barna skal få mulighet til å delta aktivt i planlegging og gjennomføring av måltider i barnehagen.
- Barna videreutvikler sin fin -og grovmotorikk, og får en positiv selvoppfatning gjennom mestring.
- Barna får kunnskap om kroppen, og respekt for egen og andres kropp.

Fagområde - Kunst, kultur og kreativitet

Rammeplanen sier:

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltagelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve, og å skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.

Trinn 1
<ul style="list-style-type: none">• Barna blir kjent med ulike materialer og formingsteknikker, med vekt på den taktile sansen.• Barna opplever musikk og dans i hverdagen og får erfaringer med ulike rytmer og takt.• Barna blir kjent med bevegelsessanger.• Barna får bruke ulike rytmeinstrumenter.
Trinn 2
<ul style="list-style-type: none">• Barna skal få erfaring med klipping, veving, fargelegging, maling, snekring etc.• Barna skal få oppleve mestring og glede med sang og musikk.• Barna får oppleve musikk fra ulike kulturer• Barna får høre fortellinger og eventyr og prøve seg på dramatisering.
Trinn 3
<ul style="list-style-type: none">• Barna får uttrykke seg kreativt og kunstnerisk både ute og inne.• Barna introduseres for ulike kulturuttrykk.• Barna deltar på ulike kulturarrangement.• Barna bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk.• Barna lager egne fortellinger, rim og regler.• Barna lytter til musikk, hva forteller musikken?• Barna opptrer for andre• Barna har medansvar for samlinger

Rammeplanen sier:

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

Trinn 1

- Barna opplever, erfarer og får kjennskap til naturen ved å være ute i all slags vær.
- Barna får kjennskap til noen dyr i skogen.
- Barna eksperimenterer og leker med naturmaterialer.
- Barna bruker sansene i naturen, opplever lyder, lukter og synsinntrykk.
- Barna, sammen med de voksne, undrer seg ute i naturen.
- Barna får erfaringer med årstider, vær og hvordan naturen endrer seg.

Trinn 2

- Barna får oppleve glede ved å ferdes i naturen.
- Barna får kunnskap om dyr og naturen rundt oss gjennom bruk av skogen.
- Barna får en begynnende bevisstgjøring og forståelse for resirkulering og søppelsortering.
- Barna introduseres for digitale verktøy.
- Barna får en begynnende forståelse av naturens endringer gjennom årstidene.

Trinn 3

- Barna får kunnskap og erfaringer om dyr og vekster i nærmiljøet.
- Barna får kjennskap til miljøvern og kildesortering.
- Barna bruker skogen til lek, undring, utforsking og eksperimentering.
- Barna gjennomfører forskjellige forsøk, og får mulighet til å forske på egenhånd.
- Barna får erfaringer med digitale verktøy.
- Barna blir mer kjent med naturens endringer gjennom årstidene.

Fagområde - Antall, rom og form

Rammeplanen sier:

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenligning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det handler også om å stille spørsmål, resonnere, argumentere og søke løsninger.

Trinn 1

- Barna får erfaringer med begreper, former og materialer.
- Barna blir kjent med ulike former gjennom lek ute og inne.
- Barna får erfaringer med enkle preposisjoner.
- Barna er med på å rydde saker og ting til sin faste plass.
- Barna får en begynnende kjennskap om tallene opp til 10.

Trinn 2

- Barna blir bedre kjent med ulike former og kan kjenne igjen disse i omgivelsene.
- Barna spiller spill med fokus på form, farge, tall/telling.
- Barna har god tilgang på puslespill.
- Barna får erfaringer med tidsbegreper.
- Barna får undre seg over likheter, ulikheter, størrelser og antall.
- Barna bruker kroppen og sansene for å utvikle sin romforståelse.
- Barna får en begynnende kjennskap om tallene opp til 20.

Trinn 3

- Barna blir kjent med motsetninger, og begreper om plassering.
- Barna blir kjent med ukedagene, måneder og årstider.
- Barna får erfaringer med vekt, mengde, avstand og volum.
- Barna oppdager mål og former gjennom aktiviteter som f.eks snekring.
- Barna blir kjent med sammenhengen mellom tall og mengde.
- Barna får en begynnende kjennskap om tallene opp til 100.

Fagområde - Etikk, religion og filosofi

Rammeplanen sier:

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn, og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett. Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft.

Trinn 1

- Barna blir introdusert for opplevelser og tradisjoner knyttet til merkedager og høytider.
- Barna lærer sosiale ferdigheter i barnehagen, som toleranse og å dele med hverandre.
- Barna får erfaring med å vente på tur.
- Barna får reflektere over rett og galt.
- Barna skal få støtte til å kjenne igjen og uttrykke følelser med ord.
- Barna blir kjent med hva som er ditt og mitt – dele leker.
- Barna skal oppleve at de blir sett, hørt og forstått.

Trinn 2

- Barna kjenner til høytider og tradisjoner representert i barnegruppa.
- Barna får forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og ulike måter å leve på.
- Barna får reflektere over likheter og ulikheter og får erfaring med positiv konfliktløsning.
- Barna oppmuntres til å vise respekt og toleranse overfor andre.
- Barna øver på å gi ros og snakke positivt om hverandre.
- Barna deltar i lek og samspill med andre barn over tid.

Trinn 3

- Barna lærer om bakgrunner for de ulike tradisjonene knyttet til høytider.
- Barna får oppleve likheter og ulikheter som verdifullt.
- Barna kjenner til at mennesker er forskjellige og har ulike forutsetninger.
- Barna får filosofere rundt liv og død.
- Barna får begynnende forståelse for den enkeltes rettigheter og likeverd.
- Barna blir bevisste på at egne handlinger påvirker andre.

Fagområde - Nærmiljø og samfunn

Rammeplanen sier:

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna opplever tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoriteter. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

Trinn 1
<ul style="list-style-type: none">• Barna blir kjent med, og utforsker, barnehagen ute og inne.• Barna blir kjent med det nærmeste området utenfor barnehagen.• Barna blir kjent med «Meg selv og familien min».• Barna opplever gruppetilhørighet og vennskap.• Barna blir kjent med rutiner i egen barnehage.• Barna erfarer at de er viktig for fellesskapet.• Barna har medbestemmelse i egen hverdag.
Trinn 2
<ul style="list-style-type: none">• Barna går lengre turer i nærmiljøet og «utvider horisonten».• Barna blir kjent med samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet• Barna besøker og blir kjent med biblioteket.• Barna ser på endringer i naturen.• Barna får erfaringer med ulike kulturer og skikker i barnegruppa.
Trinn 3
<ul style="list-style-type: none">• Barna blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet.• Barna blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner.• Barna lærer å orientere seg, og ferdes trygt i trafikken.• Barna blir kjent med de kulturene som er representert i barnegruppa/barnehagen, og lærer enkle ord på deres språk.• Barna blir kjent med samisk kultur.• Barna erfarer at alle mennesker er unike, og at de har en betydning for fellesskapet i barnehagen.• Barna erfarer at de kan påvirke og medvirke i sin egen hverdag.• Barna får begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

2.3 - Barnehagens digitale praksis

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal støtte opp om barnas læreprosesser. Personalet skal være aktive med barna om dette. Digitale verktøy brukes med omhu og skal ikke dominere som arbeidsmåte. Barnehagen skal utøve digital dømmekraft og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

I Trysilbarnehagen skal vi utvikle digital kompetanse hos ansatte og barn.

2.4.- Barns medvirkning

Alle barn, uansett alder modenhet, funksjonsevne og uttryksmåte skal føle at de får mulighet til å aktivt delta i planlegging og vurdering av aktiviteter som direkte påvirker dem.

Du som voksne skal:

- Være lydhøre for barnas tanker og ideer og møte dem med respekt.
- Gjennomføre barnesamtaler
- Legge til rette for de små samtalene i hverdagen, som er viktig for at barna skal få komme med sine tanker, ønsker og behov. Dette kan føre til at planer endres.
- Slippe seg løs og bli med på barnas reise

Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

2.5.-Samarbeid mellom hjem og barnehage

Foresattes medvirkning

Barnehagen skal ivareta foresattes rett til medvirkning jfr. barnehageloven §1 og 4. Barnehagens og foresattes samarbeid skal alltid ha barnets beste som mål. De foresatte og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Dette må sees i sammenheng med barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag.

Barnehagens ansatte skal:

- Ta hensyn til foresattes synspunkter for å sikre at foreldrene får medvirke i den individuelle tilretteleggingen av tilbudet
- Gjennomføre minimum en foreldresamtale pr.år. (Eget vedlegg)
- Ha møtepunkter (gjennom samarbeidsutvalg, foreldremøter, foreldresamtaler, foreldreråd) hvor foresatte kan være med å påvirke barnehagehverdagen, innholdet i årsplan og barnehagens innhold og drift

Det er viktig at foresatte og barnehagen har en felles forståelse for at den daglige kontakten ved bringe og hentesituasjoner gir grunnlag for et godt samarbeid og gode samtaler om det enkelte barn. De som av ulike årsaker ikke har denne kontakten ved levering/henting sikres på annet vis.

Støttmateriell:

- Rammeplan for barnehagen og krav til ansatte som f.eks. kulepunkter under «Personalet skal»...
- Kommunens stillingsbeskrivelser for ansatte i barnehagene

2.6.- De gode overgangene

Med bakgrunn i barnets beste skal barnehagen i samarbeid med barnas foresatte legge til rette for gode overganger ved oppstart i barnehage, overganger mellom avdelinger og overgang til skole. Dette gjøres ved at barnehagen sørger for tett oppfølging og tilpasser rutiner slik at barnet får tid til å bli kjent og trygg på sine nye omgivelser. I Trysilbarnehagen har vi utarbeidet egne rutiner for de gode overgangene.

2.7. -Dokumentasjon- og vurderingsmetoder

Barnegruppas og det enkeltes barns trivsel og utvikling observeres og vurderes fortløpende. Den daglige kontakten med barna og foreldrene, og deres tilbakemeldinger, samt barns erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget.

Kultur for læring-kartlegging gjennomføres en gang annen hvert år for å dokumentere og som grunnlag for vurdering for vårt arbeid i barnehagen; hva som fungerer bra eller mindre bra. Her kommer også foresattes medvirkning inn. Gjennom foreldresamtaler, minimum en gang i året, får foresatte høre om sitt barn, og de skal også kunne uttale seg om barnet, familien og barnehagen. Ut fra dette kan vi justere vårt arbeid. Vurdering av arbeidet vårt skal skje i forbindelse med pedagogens planleggingstid, avdelingsmøter, planleggingsdager, personalmøter og pedagogiske ledermøter. Dette skal komme frem gjennom:

- Referater
- Perm med bilder
- Samtaler med barna
- Samtaler med foresatte
- Praksisfortellinger
- Veiledning/gruppeveiledning
- «Tras-observasjon» ved behov
- «Alle med-observasjon», ved behov
- Observasjon med skriftlige notater ved behov

I tillegg kommer f.eks. dagsrapportering, månedsrapportering, bilder/foto og barns arbeid, som daglig info hva barn opplever og gjør i barnehagen.

Ut over dette brukes også Slik har jeg det. Se punkt under.

2.7.1. - Slik har jeg det – kartleggings skjema for Onga i Trysil

Vi skal ha en tett og systematisk oppfølging av *Onga i Trysil*. Derfor skal alle *Onga* fra 3-16 år besvare skjema *Slik har jeg det* to ganger pr år. Skjemaene benyttes i barnesamtaler i barnehagen og i forkant av elev- og utviklingssamtaler i skolen.

Formålet med kartleggingen er å fange opp de barnehagebarn / elever som ikke får/har de faktorene vi mener er spesielt viktige for å sikre utvikling og læring. Gjennom kartleggingen får barnehage og skole et grunnlag til å oppdage evt. avvik slik at det kan settes inn tiltak der det er behov. Kartleggingen vil også bidra til å dokumentere at *Onga i Trysil* får/har de viktig byggende faktorene i oppveksten.

I praksis kan vi at dette f.eks. betyr at:

Vi er voksne som bruker hele barnehagens åpningstid som arenaer for å gi og tilrettelegge for omsorg, lek, dannings og læring. Vi utnytter alle dagens situasjoner og «ledige rom». Vi er:

Voksne som ser og respekterer barnet - det lille mennesket ...

(f.eks. si Hei, ..)

Voksne som viser veg når barnet trenger en trygg veiviser

(f.eks. setter grenser, stiller krav)

Voksne som skyver fram når barnet trenger å utfordres

(f.eks. oppmuntre, legge til rette, ta med i aktiviteter)

Voksne som rekker ut ei hånd når barnet trenger ekstra trygghet

(f.eks. ha et ekstra fokus på barnet som skal gjøre noe for første gang)